

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри к.е.н., проф.
Герасименко В.Г. ()
« » червня 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанний бізнес»

за темою:
Дослідження функціональності та перспективи розвитку готельних мереж

Виконавець

студент факультету міжнародної економіки
Білокінь Наталя Віталіївна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н. доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Шикіна Ольга Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Білокінь Наталя Віталіївна

«Дослідження функціональності та перспективи розвитку готельних мереж»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Об'єкт дослідження – процес функціонування та перспективи розвитку готельних мереж. Предметом дослідження є особливості функціонування готельних мереж у Одеському регіоні на прикладі готельної мережі «Чорне море».

У роботі проаналізовано поняття готельна мережа. Проаналізовано етапи створення готельних мереж. Було розглянуто сучасний стан і розвиток міжнародних готельних мереж.

Аналізується розвиток готельної мережі «Чорне море» та досліджується стан функціонування готелю «Чорне море – Парк Шевченко».

За результатами дослідження сформульована доцільність впровадження інноваційних пропозицій. Проаналізована їх економічна ефективність.

Ключові слова: готельна мережа, глобалізація, міжнародні готельні оператори, інновації у готельній сфері, готельна мережа «Чорне море»

ANNOTATION

graduation work for obtaining an educational bachelor's degree

Bilokin Natalia Vitaliivna,

“Research of functioning and prospects of development of hotel chains”

Odessa National Economic University

Odesa, 2018

Graduation work consists of an introduction, three chapters, conclusions, list of sources used and applications.

The object of study is the operation process and the prospects for the development of hotel chains. The subject of the study is the peculiarities of the functioning of hotel chains in the Odessa region on the example of the hotel chain "Black Sea".

In this work, the concept of hotel chain are analyzed. The stages of creation of hotel chains are analyzed. Considered the current state and development of international hotel chains.

The development of hotel chain "Black Sea" is analyzed and the state of functioning of the hotel "Black Sea - Park Shevchenko" is investigated.

The results of the study formulated the feasibility of introducing innovative proposals. Their economic efficiency is analyzed.

Key words: hotel chain, globalization, international hotel operators, innovations in the hotel sector, “Black sea” hotel chain

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи функціонування готельних мереж.....	7
1.1. Поняття та особливості готельних мереж	7
1.2. Етапи створення готельних мереж на світовому ринку готельних послуг	13
1.3. Сучасний стан і розвиток міжнародних готельних мереж	18
РОЗДІЛ 2. Дослідження розвитку та функціонування готельних мереж в Одеському регіоні	24
2.1. Аналіз сучасного стану готельного господарства м. Одеси	24
2.2. Розвиток готельної мережі «Чорне море» в Одеському регіоні	30
2.3. Динаміка економічного розвитку на прикладі готелю «Чорне море - Парк Шевченко».....	36
РОЗДІЛ 3. Основні рекомендації, спрямовані на вдосконалення мережі «Чорне море»	42
3.1. Інноваційні рішення для підвищення рівня надання послуг в мережі «Чорне море»	42
3.2. Оцінка конкурентоспроможності мережі «Чорне море»	47
3.3. Економічне обґрунтування пропозицій з удосконалення функціонування мережі готелів «Чорне море»	55
ВИСНОВКИ	62
Список використаних джерел.....	64

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасному світі готельний бізнес посідає провідне місце в галузі туризму, так як є невід’ємною його частиною. Завдяки постійним змінам потреб людей готельне господарство є гнучким та інноваційним.

Готельна індустрія зарекомендувала себе однією з найдинамічніше розвинутих галузей у світі. В структурі світового готельного бізнесу виділяють два сегменти – незалежні підприємства та готельні мережі. Незалежне готельне підприємство знаходиться у володінні, розпорядженні та користуванні власника, який отримує прибуток від даного виду діяльності. Готельна мережа являє собою групу готелів (два і більше), маючих спільне керівництво, єдину концепцію просування продукту та торговий бренд.

Для поліпшення якості надання послуг готелі об’єднують в мережі, що, в свою чергу, підвищує потужності підприємств, створює єдині стандарти обслуговування, створює відомий бренд для споживачів послуг.

Готельні мережі почали формуватися в середині XX століття, а перші спроби об’єднань в результаті стали частиною історії формування готельного бізнесу як основної складової індустрії гостинності й супровідним елементом подорожі.

Актуальність теми випускної роботи полягає в тому, що структура готельної мережі є базою для створення нових готельних підприємств, а динаміка розвитку є ключовим аспектом в удосконаленні індустрії гостинності в цілому.

Мета випускної роботи: Метою випускної роботи є визначення поняття готельна мережа, спроба упорядкувати та класифікувати переваги вступу у готельну мережу та виявлення найбільш ефективних шляхів удосконалення функціонування мережевого готелю «Чорне море – Парк Шевченко».

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити сутність поняття та особливостей готельних мереж;

- розглянути етапи створення готельних мереж на світовому ринку готельних;
- визначити сучасний стан і розвиток міжнародних готельних мереж;
- проаналізувати сучасний стан готельного господарства м. Одеси;
- дослідити розвиток готельної мережі «Чорне море» в Одеському регіоні;
- проаналізувати динаміку економічного розвитку на прикладі готелю «Чорне море - Парк Шевченко»;
- запропонувати інноваційні рішення для підвищення рівня надання послуг в мережі «Чорне море»;
- оцінити конкурентоспроможність мережі «Чорне море»;
- надати економічне обґрунтування пропозицій з удосконалення функціонування мережі готелів «Чорне море».

Об’єктом дослідження випускної роботи є процес функціонування та перспективи розвитку готельних мереж.

Предметом дослідження випускної роботи є особливості функціонування готельних мереж у Одеському регіоні на прикладі готельної мережі «Чорне море».

Методом дослідження роботи є діалектичний метод дослідження явищ та процесів у їхньому взаємозв’язку і розвитку. Для досягнення мети та розв’язання визначених завдань випускної роботи використано такі загальнонаукові методи: абстрактно-логічний (для узагальнення теоретичних положень, визначення сутності економічних понять, формування висновків); системний аналіз (для аналізу конкурентних позицій готелю «Чорне море – Парк Шевченко»); графічний (для наочного представлення статистичних даних); табличний та групування (при аналізі класифікації переваг вступу у готельну мережу); експертних оцінок (для вимірювання та оцінки конкурентоспроможності підприємств); конструктивний та експериментальний (оцінка результатів запропонованого заходу удосконалення функціонування готелю).

Інформаційна база дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять наукові праці з названої проблеми вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти України, методики Всесвітньої туристичної організації, інструктивні матеріали, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання, довідково-інформаційні видання, дані бухгалтерської, статистичної та внутрішньогосподарської звітності готельних підприємств.

Не зважаючи на наявність публікацій, присвячених розвитку готельних мереж та тенденціям їх функціонування, досить мало уваги приділено розвитку готельних мереж Одеського регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження для удосконалення діяльності підприємств готельного господарства та підвищення іміджу готельних підприємств.

Структура і обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (58 найменування). Загальний обсяг випускної роботи становить 71 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 3 рисунки.

Публікації. За результатами виконання випускної роботи бакалавра опубліковано тези:

Білокінь Н.В. Вплив готельних ланцюгів на сучасну індустрію гостинності / Н.В. Білокінь // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2018. – 678 с. С. 87-89.

Білокінь Н.В. Поняття та проблеми якості надання готельних послуг / Н.В. Білокінь // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 року). – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 500 с. – С. 66-69.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

1) Досліджено та проаналізовано сутність поняття «готельна мережа». Розглянуті основні теорії та різні підходи тлумачення поняття. Визначені позитивні та негативні сторони вступу до готельних мереж, окреслені основні етапи становлення готельних мереж, історія їх виникнення. З'ясовані основні переваги готельних мереж: підвищення рівня організації виробництва й обслуговування туристів та формування відомого бренду. В ході роботи були виділені 7 етапів розвитку готельних мереж на міжнародному ринку, що значно вплинуло на стан готельного бізнесу в наш час.

2) Розглянуті основні міжнародні готельні мережі. Охарактеризовано склад та кількість готелів, розповсюдженість по світу, надано порівняльну інформацію між 2012 та 2017 роком для наочного бачення зміни та стрімкого розвитку за 5 років. Проаналізовано вихід міжнародних готельних мереж на ринок України, їх територіальне зосередження, фактори вибору та концепцію готелів. Порівняння міжнародних готельних мереж з національними мережами України. Розглянуті національні готельні мережі, їх порівняння між собою за кількістю готелів та місцем розташування.

3) Інновація впровадження готельних мереж є в покращенні якості надання послуг, створення єдиних норм та стандартів, які можуть відповідати світовим вимогам та в результаті створити конкурентоспроможність готелям міжнародних готельних мереж. Було розглянуті різні теорії про подальший розвиток готельних мереж.

4) Було охарактеризовано стан готельного господарства міста Одеса та розвиток готельної мережі «Чорне море»: її склад (кількість готелів), належність до моделі в організації та веденні готельних справ, історія формування готельного бренду, перелічені ряд переваг готельної мережі. Проведено аналіз динаміки економічного розвитку мережі «Чорне море» на прикладі готелю «Чорне море – Парк Шевченко». Проаналізовано динаміку

кількості приїжджих, охарактеризовано номерний фонд та основні характеристики готелю.

5) Зазначені інноваційні підходи до розвитку готельної мережі «Чорне море», визначено основну класифікацію інновацій, які можуть бути впроваджені в готельне підприємство «Чорне море – Парк Шевченко». Розглянуті основні світові тенденції в готельній індустрії. Визначені етапи впровадження інновацій в готельне підприємство. Виділені основні способи підвищення якості надання послуг в готельній мережі «Чорне море».

6) Був проведений аналіз конкурентоспроможності готельної мережі «Чорне море» описовим методом з національними мережами «Reikarts Hotels Group» та «Premier Hotels and Resorts» на прикладі готелю «Чорне море – Парк Шевченко». Проаналізована конкурентоспроможність мережі на основі відгуків на сайті Booking.com за основними характеристиками якості надання послуг. Виділені основні конкуренти готелю «Чорне море – Парк Шевченко», їх порівняння описовим методом.

7) Для підвищення конкурентоспроможності та розвиток попиту на послуги готельної мережі «Чорне море» запропонована розробка мобільного додатку «Чорне море», що буде містити в собі не лише інформативну частину, але й сервіс бронювання, миттєве вирішення проблем. Окрім, розробки мобільного додатку потрібно його просунути за допомогою рекламних банерів в мережі Інтернет. Загальний розмір витрат на створення та просування мобільного додатку «Чорне море» за розрахунками потрібно виділити 139 607 грн. Дана пропозиція є інноваційною і корисною для збільшення кількості постійних гостей та пошуку потенційних.

Варто звернути увагу на розширення готельної мережі та вихід на міжнародний ринок. Надано економічне обґрунтування перспективності розробки зазначеної інновації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Безуглий І.В. Інноваційна основа формування національних готельних мереж України / І.В. Безуглий // Глобальні та національні проблеми економіки: наукове електронне фахове видання. Вип. 22. – Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2018. С. 136-141
- 2 Білокінь Н.В. Вплив готельних ланцюгів на сучасну індустрію гостинності / Н.В. Білокінь // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2018. – 678 с. С. 87-89.
- 3 Білокінь Н.В. Поняття та проблеми якості надання готельних послуг / Н.В. Білокінь // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 року). – Одеса: ОНЕУ, 2017. – 500 с. – С. 66-69.
- 4 Браймер Р.А. Основы управления и индустрии гостеприимства / Р.А. Браймер ; пер. с англ. — М. : Аспект Пресс, 1995. — 326 с.
- 5 Бунтова Н.В. Перспективи інтеграції України в міжнародний ринок готельних послуг. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2016. Т 21. Вип. 4 (46). С. 16-19.
- 6 Буряк Т.В. Готельні мережі: еволюція та становлення. Бізнес Інформ. 2014. № 8. С. 179-183.
- 7 Волков Ю. Ф. Введение в гостиничный и туристический бизнес. – Ростов: Феникс, 2004. – 352 с.
- 8 Всесвітня рада з туризму та подорожей WTTC [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.wttc.org/research/econornic-research/economic-impact-analysis/>

- 9 Галасюк К. А. Готельні ланцюги в сучасній індустрії гостинності / К. А. Галасюк // Науковий вісник. Одеський національний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. - Одеса: ОДЕУ, 2012. - №21(173). - С.127-135.
- 10 Галасюк К. А. Міжнародні готельні ланцюги як ініціатори впровадження інновацій в туристичну сферу / К. А. Галасюк // Сучасні тенденції розвитку туризму та індустрії гостинності : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. - Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. - С. 55-58.
- 11 Галасюк К. А. Готельні ланцюги в сучасній індустрії гостинності / К. А. Галасюк // Науковий вісник: збірник наукових праць. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – № 21 (173). – С. 127-135.
- 12 Галасюк С. С. Організаційно-економічні засади функціонування малих готелів: монографія / С. С. Галасюк, О. В. Шикіна. – Одеса : Атлант, 2015. – 279 с.
- 13 Галасюк С. С. Формування мережі малих готелів у контексті впровадження організаційних інновацій / С. С. Галасюк, О. В. Гусева, К. А. Галасюк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю факультету міжнародної економіки «Актуальні проблеми розвитку економіки в контексті глобальних викликів» (19-20 вересня 2012 р.). – Одеса: Атлант, 2013. – С. 257-259.
- 14 Галасюк С.С. Основні напрями розвитку туристичного ринку Німеччини / С.С.Галасюк // Індустрія гостинності в країнах Європи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Сімферополь: КІБ, 2008. – С. 42-44.
- 15 Герасименко В. Г. Ключові індикатори розвитку підприємств готельного господарства в Одеській області / В. Г. Герасименко // Приазовський економічний вісник. – Запоріжжя, 2017. – Вип. №2 (02). – С. 42-46.

- 16 Гончаренко Я. Е. Кластер туристско-рекреационных услуг, как модель эффективной организации отрасли для одесского региона / Я. Е. Гончаренко // Уральский научный вестник. – Уральск.: Уралнаучкнига, 2014. – № 45(124). – С. 57-65.
- 17 Гончаренко Я. Є. Обґрунтування концепції моделювання розвитку регіонального туристсько-рекреаційного комплексу / Я. Є. Гончаренко // Придніпровський научний вестник. – Днепропетровск : Наука и образование, 2014. – Вып. 7 (154). – С. 25-36.
- 18 Гончаренко Я. Є. Тенденції розвитку готельної індустрії Італії / Я. Є. Гончаренко, О. В. Шикіна // Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України : матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 31 травня-1 червня). – Одеса: ОНПУ, 2018.– С. 202-205.
- 19 Горіна Г.О. Міжнародні готельні мережі: стратегії розвитку в умовах глобалізації: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Г.О. Горіна; Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Донецьк, 2011. – 198 с.
- 20 Горіна Г.О. Переваги та недоліки мережевої форми організації міжнародного бізнесу / Горіна Г.О. // Інноваційна економіка. – Тернопіль. – 2011. – №3. – С. 207-211.
- 21 Горіна Г.О. Сутність та специфіка функціонування готельних мереж / Г.О. Горіна // Економіка: проблеми теорій та практики: зб. наук. праць.. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2009. – Вип. 251 : В 6 т. – VI. – С. 1343-1348
- 22 Гусева О. В. Инновации как способ повышения конкурентоспособности предприятий гостиничного хозяйства / О. В. Гусева // Материалы международной научно-практической конференции «Индустрия гостеприимства в странах Европы» (Симферополь – Ялта, 28 декабря 2007 – 2 января 2008 г.). –

- Симферополь: Крымский институт бизнеса, 2008. – С. 110-113.
- 23 Гусева О. В. Создание сетей гостиничных предприятий малых форм как перспектива развития гостиничного бизнеса / О. В. Гусева // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Індустрія гостинності у країнах Європи» (м. Сімферополь, 26-28 грудня 2008 р.). – Сімферополь: Центр розвитку освіти, науки та інновацій, 2008. – С. 155-158.
 - 24 Гусева О. В. Особливості функціонування ринку послуг малих готелів в Одеському регіоні / О. В. Гусева // Менеджмент предпринимательской деятельности : Материалы одиннадцатой Всеукраинской науч.-практ. конф. студентов, аспирантов, докторантов, (Симферополь, 4-5 апр. 2013 г.) : Діайпи, 2013. – С. 325 - 326.
 - 25 Гусева О. В. Проблеми функціонування малих готелів в Україні / О. В. Гусева // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. – Науки: економіка, політологія, історія. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – №5 (83). – С. 216-226.
 - 26 Давиденко І. В. Можливості розвитку хостелів в Україні / І. В. Давиденко, І. М. Єгупова, Л. В. Бортник // Актуальні проблеми розвитку економіки в контексті глобальних викликів: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю ФМЕ. – Одеса: Атлант, 2013.
 - 27 Давиденко І. В. Питання визначення якості готельних послуг / І. В. Давиденко, А. В. Ушатова // Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпро: НО «Перспектива», 2017. – Ч. 1. – С. 78-81.
 - 28 Данилина С. А. Виртуальность фиктивного капитала в современных условиях / С. А. Данилина // Социально-экономическое развитие

- региона: теория и практика: вестник Тульского филиала Финуниверситета. – Тула: ТулГУ, 2017. – С. 7-11.
- 29 Даниліна С. О. Концентрація виробництва та капіталу в Україні / С. О. Даниліна // Вісник Національного технічного університету «ХПІ»: збірник наукових праць. Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ», 2013. – №44 (1017). – С. 15–24.
 - 30 Даниліна С. О. Фінансовий капітал в умовах глобалізації / С. О. Даниліна // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. – Київ: КНЕУ, 2014. – №31. – С. 246-253.
 - 31 Зверева С. Premier Hotels - перша готельна мережа в Україні / С. Зверева // Український туристичний вісник: інформаційно-аналітичний бюлетень. -2004. № 1. — с. 12-13.
 - 32 Кабушкин Н.И., Бондаренко Г.А. Менеджмент гостиниц и ресторанов: Учеб. пособие / Н. И. Кабушкин. — 2-е изд. — Мн.: Новое знание, 2001. - 216 с.
 - 33 Кудлай Т.В. Контрактне управління готельними мережами : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Т.В. Кудлай; Київський національний торгово-економічний університет. – Київ, 2015. – 189 с.
 - 34 Литовка А. О. Класифікація інноваційної діяльності туристичного підприємства / А. О. Литовка, О. В. Шикіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв, 2016. – Випуск №14. – С. 416-420.
 - 35 Мальська М.П. Готельний бізнес: теорія та практика / М.П. Мальська, І.Г. Пандяк - К.: Цент учбової літератури, 2009. - 472 с.
 - 36 Мельниченко С.В. Готельні мережі на ринку туристичних послуг України / С. В. Мельниченко, Т. В. Бурак // Вісник КНТЕУ. - № 3, 2014. - С. 5- 15.
 - 37 Мельниченко С.В., Кудлай Т.В. Готельні оператори: конкурентоспроможність на національному ринку. Науковий вісник

- Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2016. Вип. 1 (47). Т. 2. С. 171-175.
- 38 Опанащук Ю. Я. Развитие гостиничного хозяйства в Украине тенденции и перспективы / Ю. Я. Опанащук // Гостиничный и ресторанный бизнес. – 2004. – №3. – С. 15-19.
 - 39 Офіційний сайт готельної мережі "Чорне море" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://blacksea-hotels.com>
 - 40 Павлоцький В. Я. Статистична оцінка кількісних індикаторів регіональних ринків організованого туризму / В. Я. Павлоцький // Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць; за ред.: М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2017. – № 1 (62). – С. 116-127.
 - 41 Рябова И.А. Словарь международных туристских терминов / И.А. Рябова, Д. К. Исмаев, С.Н. Путилина. — М. : Книго дел, 2005. — 466 с.
 - 42 Семенов В. Ф. Управління регіональним розвитком туризму: навчальний посібник / В. Ф. Семенов, В. Г. Герасименко, Г. П. Горбань / за ред. В. Ф. Семенова. – Одеса–Сімферополь: ВД "АРІАЛ", 2011. – 225 с.
 - 43 Семенов В. Ф., Бортник Л.В. Франчайзинг як метод організації і розвитку готельного бізнесу. Вісник соціально-економічних досліджень. 2013. Вип. 2 (1). С. 68-75.
 - 44 Семенов В.Ф., Бортник Л.В. Модель формирования национальной гостиничной сети. Вестник Волгоградского института бизнеса. Бизнес. Образование. Право. 2014. № 1 (26). С. 97-101.
 - 45 Смагулов, Б.К. История гостиничного сервиса. Учебное пособие / Б.К. Смагулов. Омский государственный Институт сервиса. - 2003
 - 46 Смирнова М. Формирование гостиничной сети: концепция, методы,

- практика / М. Смирнова // Гостиничное дело (ноябрь), 2005. - С. 25-30.
- 47 Турковський М. Маркетинг гостиничних услуг: метод, посібник. Пер. с польск. / М. Турковський. - М.: Финансы и статистика, 2008. — 296 с.
 - 48 Ушаков, Д.С. "Прикладной туроперейтинг: учеб./ Д.С Ушаков. - М.: изд-во МарТ, 2008,- 416 с.
 - 49 Фроленкова М.О. Франчайзинг у готельному бізнесі України / М.О. Фроленкова // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2018. – 678 с. С. 496-499.
 - 50 Шикіна Н. А. Фінанси домогосподарств як основа розвитку людського капіталу / Н. А. Шикіна, Г. М. Коцюрубенко // Вісник. Науковий журнал Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Донецьк, 2011. - Вип.3(51). - С. 288-296.
 - 51 Шикіна О. В. Аналіз індикаторів розвитку України в міжнародному туризмі / О. В. Шикіна, К. А. Мережко // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв, 2017. – Вип. № 20. – С. 85-92.
 - 52 Шикіна О. В. Аналіз стану розвитку готельного господарства Одеської області / О. В. Шикіна, Д. В. Дьяченко // Молодий вчений. – 2016. – № 11. – С. 693-697.
 - 53 Шикіна О. В. Організаційно-економічне забезпечення функціонування готельних підприємств малої місткості: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спеціальність 08.00.04 / О. В. Шикіна. – Одеса, 2015. – 317 с.
 - 54 Шикіна О. В. Тенденції розвитку готельної індустрії Німеччини / О. В. Шикіна // Сучасний стан та перспективи розвитку туризму : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2-4 травня

- 2018 р.). – Чернівці: ПВКФ «Технодрук», 2018. – С. 87-89.
- 55 Шикіна О. В. Тенденції розвитку готельної індустрії Франції / О.В. Шикіна // Глобальні та регіональні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Одеса, 23 березня 2018 р.). – Одеса: ОНЕУ, 2018. – С. 203-207.
 - 56 Шикіна О.В. Аналіз індикаторів розвитку України в міжнародному туризмі / О.В. Шикіна, К.А. Мережко // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв, 2017. – Вип. № 20. – С. 85-92.
 - 57 Шикіна О.В. Досвід Туреччини як приклад для розвитку туризму в Україні / О.В. Шикіна // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2018. – 678 с. С. 73-77.
 - 58 Ingram P. L. The Rise of Hotel Chains in the United States, 1980 / P. L. Ingram // New York and London : Garland Publishing, Inc., 1996. — 159 p.